

тати, мати хист до співу, малювання і танцю. Висловлюючи свою думку, Дарсі використовує узагальнення, а не конкретику.

Стратегія N1 передбачає висловлювання у непрямий спосіб. Ця стратегія націлена на зменшення ступеня втручання за рахунок використання непрямих способів передачі інформації, і маркером цієї стратегії є прислівник *perhaps*.

«Perhaps that is not possible for anyone. But it has been the study of my life to avoid those weaknesses which often expose a strong understanding to ridicule.»—N1 [J. Austen, p. 47]. – Розмова відбувається між містером Дарсі та міс Елізабет. Містер Дарсі пояснює, що він позбавився недоліків, щоб не виглядати смішним в очах суспільства.

Стратегія N4 демонструє мінімізацію шкоди соціальному обличчю співрозмовника, тобто зменшення ступеня втручання у його власний внутрішній простір; головним чином це прикметники на позначення невеликої кількості у найвищому ступені порівняння. Нами зафіксовано такі маркери на позначення N4: (*for*) *a minute, one / a moment, a little* та ін.

«I have not the smallest objection to explaining them.» said he, as soon as she allowed him to speak. «You either choose this method of passing the evening because you are in each other's confidence, and have secret affairs to discuss, or because you are conscious that your figures appear to the greatest advantage in walking; if the first, I would be completely in your way, and if the second, I can admire you much better as I sit by the fire.» – N4 [J. Austen, p. 46]

Містер Дарсі відмовляється йти на прогулянку міс Елізабет та міс Бінглі, досить багатослівно (два складнопідрядних речення). У цьому прикладі представлено спробу мінімізації ступеня ушкодження негативного обличчя співрозмовниць, оскільки мовець не має жодних заперечень щодо надання пояснень, уникаючи, таким чином, небажаних тем для розмов.

Стратегія N8 використовується в різностатовому спілкуванні, оскільки генералізація вимог у вигляді незалежних норм і цінностей більшою мірою застосовна до співрозмовника, ніж до співрозмовниці.

...»There is, I believe, in every disposition a tendency to some particular evil – a natural defect, which not even the best education can overcome.» – N8 [J. Austen, p. 47].

Містер Дарсі спілкується з міс Елізабет про те, що кожній людині властива схильність до якогось недоліку, і цей недолік не можна подолати навіть відмінним вихованням. Мовець змушений за певних обставин встановити акт ушкодження обличчя як приклад або зразок загального соціального правила, положення чи обов'язку.

За результатами проведеного дослідження уживання комунікативних стратегій віддалення, або стратегій негативної увічливості, у дискурсі ідеального чоловіка – героя англійського жіночого роману – ми робимо висновок, що ідеальна мовна особистість надає перевагу тактиці уникання створення припущень щодо потреб слухача, що реалізується у комунікативному ході N2, але він також дуже уважно ставиться до інтересів і чеснот слухача, демонструє повагу (комунікативні ходи N2, N7, N1, N4, N8). Ідеалізована мовна особистість роману Дж. Остін, і, ширше кінця XVIII – початку XIX ст. – це підкреслено шанобливий, але відсторонений чоловік, який володіє літературною англійською мовою та обізнаний з правилами увічливої поведінки у світському товаристві. Перспективою подальших розвідок вважаємо аналіз мовленнєвої поведінки ідеалізованого чоловіка як його представлено в англійських жіночих романах у діяхронії.

Література:

1. Гойхман О. Я. Речевая коммуникация: учебник / О. Я. Гойхман, Т. М. Надеина; [под ред. проф. О. Я. Гойхман]. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 272 с.
2. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи [Текст] / О. С. Иссерс. – Изд. 5-е. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с.
3. Карасик В. И. Языковой круг: Личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 476 с.
4. Караулов Ю. Н. Русская языковая личность и задачи ее изучения / Ю. Н. Караулов // Язык и личность. – М. : Наука, 1989. – С. 3–8.
5. Ключев Е. В. Речевая коммуникация: успешность речевого взаимодействия: учеб. пособие для университетов и институтов / Е. В. Ключев. – М. : РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 317 с.
6. Сковородников А. П. О необходимости разграничения понятий «риторический прием», «стилистическая фигура», «речевая тактика», «речевой жанр» в практике терминологической лексикографии [Текст] / А. П. Сковородников // Риторика – Лингвистика. – Вып. 5 : Сб. статей. – Смоленск : СГПУ, 2004. – С. 5–11.
7. Шевченко И. С. Дискурс как мыслекоммуникативное образование / И. С. Шевченко, Е. И. Морозова // Вісник ХНУ. – 2003. – № 586. – С. 33–38.
8. Brown P., Levinson S. Politeness: Some Universals in Language Use / P. Brown, S. Levinson. – L., NY, etc.: CUP, 1987. – 345 p.
9. Encyclopædia Britannica. Pride and Prejudice. – Режим доступа : <http://www.britannica.com/topic/Pride-and-Prejudice>

УДК 82.091:[821+821.161.2]

О. В. Дуброва,

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ

ЦИКЛ ВОЛТА ВІТМЕНА «ДІТИ АДАМА» У СВІТЛІ КВІР-ТЕОРІЇ

У статті проаналізований цикл Волта Вітмена «Діти Адама» крізь призму квір-теорії й доведено, що його твори мають чітко виражене гомоеротичне підґрунтя, позаяк сам автор мав нетрадиційну сексуальну орієнтацію, і не приховуючи цього, відтворював це у своїх «піснях». Доведено також, що «квір»-поезія Вітмена неможливо сприймати у «чистому» вигляді, тому що для адекватного її розуміння важливим є відповідний історичний контекст та обставини, в яких жив та творив американський поет.

Ключові слова: квір-теорія, нетрадиційний, сексуальні стосунки, гомо еротична поезія, рівність чоловіків і жінок, орієнтація, сучасний дискурс.

WALT WHITMAN'S CYCLE «CHILDREN OF ADAM» IN THE LIGHT OF QUEER THEORY

After analyzing the current critical literature and scientific research on the subject, it is concluded that in modern discourse the term «queer» represents a new type of uncertain semantics category, which is being studied nowadays. It is proved that queer theory as a new and modern direction is the result of scientific search of philosophers, culture experts and philologists due to the peculiarities of rapid socio-cultural development of Western countries and America.

Walt Whitman's cycle «Children of Adam» in the light of queer theory is also analyzed and it is proved that his works are characterized with explicit homoerotic basis, since the author had a non-traditional sexual orientation and never hid it, repro-

ducing it in their «songs». Thus, the range of problems of the cycle «Children of Adam» is very broad. In this cycle cultural, aesthetic and social problems such as the equality of men and women, the beauty of the human body, physical and spiritual harmony, non-traditional sexual relationship between men are showed. It is proved that Whitman's homoerotic poetry can not be perceived in its «pure» form, because to understand it adequately it's important to know the relevant historical context and circumstances in which a great American poet lived and worked.

Keywords: queer-theory, non-traditional, sexual relationship, homoerotic poetry, equality of men and women, orientation, modern discourse.

ЦИКЛ УОЛТА УИТМЕНА «ДЕТИ АДАМА» В СВЕТЕ КВИР-ТЕОРИИ

В статье проанализирован цикл Уолта Уитмена «Дети Адама» сквозь призму квир-теории и доказано, что его произведения имеют четко выраженную гомоэротическую основу, поскольку сам автор имел нетрадиционную сексуальную ориентацию, и не скрывая этого, воспроизводил это в своих «песнях». Доказано также, что «квир»-поэзию Уитмена невозможно воспринимать в «чистом» виде, потому что для адекватного ее понимания важен соответствующий исторический контекст и обстоятельства, в которых жил и творил американский поэт.

Ключевые слова: квир-теория, нетрадиционный, сексуальные отношения, гомоэротическая поэзия, равенство мужчин и женщин, ориентация, современный дискурс.

Досягнення Заходу не лише у політичному, економічному, а й в культурному плані накладають свій відбиток на розвиток української спільноти. Велика кількість теорій, що вивчають альтернативні аспекти людської сексуальності, культурні права гендерних і сексуальних меншин в європейських країнах набувають все більшого розголосу і в Україні.

Поява гей-лесбійських студій стала доказом того, що на початку 90-х років ХХ століття гей-лесбійська теорія стала доволі популярною, а згодом, виокремившись в самостійну галузь, почала інтенсивно розвиватися та вивчатися. Проте, як стверджує Пітер Баррі, «гей-лесбійська критика не є однорідною й уніфікованою інтелектуальною течією. Існує низка відмінностей між лесбійською теорією та гей-студіями» [1, с. 166]. Завдяки такій демаркації в 1990-х р.р. виникає галузь, що наразі відома як «теорія нетрадиційної сексуальності» (queer theory).

Варто зазначити, що західні країни пішли шляхом сексуальної та гендерної лібералізації набагато раніше, але в останні десятиліття дослідження у контексті квир-теорії стають актуальною темою академічних і публічних дискурсів й серед української аудиторії.

Наше дослідження орієнтоване саме на дослідження творчості одного з найвідоміших та неоднозначних поетів Америки Волта Вітмена саме крізь призму квир-досліджень. Адже загальновідомим фактом є його нетрадиційна сексуальність, публічне визнання власної гомосексуальної орієнтації, що була відображена у його збірці «Leaves of Grass», а найбільше – у циклі «Children of Adam».

Актуальною робота є перш за все тому, що творчість американського письменника у світлі квир-теорій ще не вивчалася, хоча поетичний доробок Волта Вітмена неодноразово ставав об'єктом літературознавчих розвідок як вітчизняних (С. Бреславська, Т. Венедиктова, Т. Михед, С. Пригодій), так і зарубіжних науковців (Р. Асселіні, П. Баррі, Дж. Бівер, К. Біч, Г. Блум, Р. Екіс).

Отже, центральним поняттям нашої роботи є квир-досліджень є «квир», що виникло у контексті американського громадянського руху за права людини та феміністичного руху.

Квир-студії концентруються на суспільні символізує практики у сфері культури, сексуальної ідентичності. Цей напрямок досліджень є дуже продуктивним на Заході. Розвиток квир-досліджень має важливе значення для обґрунтування ставлення до ЛГБТ політиків та суспільства. Саме там з'явилися перші спеціалізовані кафедри та дослідницькі центри з квир-тематики.

В Україні поки що не існує спеціалізованих кафедр квир-досліджень або гейських та лесбійських студій, хоча деякі аспекти цієї проблематики викликають зацікавлення й українських науковців, зокрема в Національному університеті імені Тараса Шевченка.

Цим пояснюється той факт, що у гендерному аспекті й у світлі гей-лесбійських студій дослідження творчості Вітмена почалося порівняно нещодавно, а саме з праць зарубіжних науковців, яскравим прикладом яких є, наприклад, критик Пітер Баррі, який спробував розглянути лірику американського митця крізь призму саме гей-лесбійських студій. Англійський дослідник наголошує на гомоеротичному підґрунті поезій Волта Вітмена, зокрема періоду Громадянської війни, акцентуючи, що у поезії Першої світової війни рани, поранені, лікарні набувають «еротичних конотацій, оскільки уможливають чуттєвий еротичний контакт між чоловіками» [1, с. 182].

Теорію нетрадиційної орієнтації у творчості американських письменників та поетів (у тому числі й Вітмена) також розвивали Джудіт Батлер та Ів Седжвік.

Гомоеротична поезія є одним з проявів квир-теорії, яка має за мету охопити та зобразити будь-який вид сексуальної активності чи тотожності, які підпадають під категорію «традиційність – нетрадиційність». Queer-теорія включає в себе як прочитання квир-творів, так і теоретичне обґрунтування «незвичності» як такої. Queer-теорія розглядається як крізь призму феміністичних поглядів на гендер, так і у контексті гей-лесбійських студій, що велику увагу приділяють вивченню соціально-конструктивної природи сексуальних актів та тотожностей. У той час як гей-лесбійські дослідження фокусуються на природній та неприродній поведінці, при цьому поважаючи поведінку гомосексуальну.

Сам Вітмен за життя мав довгий список коханців. Поет віддавав перевагу молодим хлопцям (віком від сімнадцяти до двадцяти двох років), з якими згодом припиняв стосунки. Першим постійним коханцем американського поета став (незабаром після виходу першого видання «Листя трави») водій з Брукліна Фред Воан, з яким поет прожив кілька років та до кінця життя був писав йому листи й не припиняв спілкування.

Відтак твори американського поета неможливо сприймати як такі, що засуджують та не сприймають традиційних норм та форм кохання, прийнятих у звичайному суспільстві. Просто його поезії змальовують кохання у всіх її проявах, іноді навіть об'єктом його сексуального захоплення може бути мертва людина, зазвичай це – чоловік, і, як правило, воїн (в таких поезіях Вітмен, за словами Пітера Баррі, виявляє навіть елементи некрофілії): *O my soldiers twain! O my veterans passing to burial! / What I have I also give you. / The moon gives you light, / And the bugles and the drums give you music, / And my heart? O my soldiers, my veterans. / My heart gives you love [11] abo Till late in the night reliev'd to the place at last again I made / my way, / Found you in death so cold dear comrade, found your body son / of responding kisses, (never again on the earth responding) [11].*

Поясненням цього була Громадянська війна між Північчю і Півднем (1861 рік). Через рік був поранений брат поета Джордж, який воював на боці північних штатів. Волт поспішив на фронт, щоб допомогти братові. Саме там він відчув

усі страхиття війни. Саме у той час поет переживав найглибші емоції у своєму житті, які поселила в його душі війна, й саме тоді він передав їх у поемах «*Drum Taps*» циклу «*Листя трав*», а його скорбота щодо вбивства президента Авраама Лінкольна лягла в основу безсмертної елегії «*When Lilacs Last in the Dooryard Bloom'd*».

Проте більшість «військових» творів американського поета присвячені чоловікам, які отримали поранення в бою, тому багато з них є доволі кривавими й досить натуралістичними: *By these, crowds, groups of forms vaguely I see on the floor, / some of the pews laid down, / At my feet more distinctly a soldier, a mere lad, in danger / of bleeding to death (he is shot in the abdomen), / I stanch the blood temporarily (the youngster's face is white as a lily)* [11]. Це пояснюється тим, що під час Громадянської війни для Вітмена рана набувала «еротичних конотацій» (П. Баррі), оскільки робила можливим чуттєвий еротичний контакт між чоловіками і таким чином виправдовувала такі стосунки.

Ставши одним з найбільших відомих американських поетів, Вітмен своїм відкритим поетичним дослідженням гомоеротичних бажань мав великий вплив на письменників, які жили і творили з ним в один час – таких «піонерів» гей-літератури, як Едвард Карпентер і Дж. А. Саймондс (який видав дослідження про творчість Вітмена через рік після його смерті). Е. Карпентер в 1877 році зустрічався з Вітменом, а Дж. Саймондс листувався з ним, однак, коли Саймондс в одному зі своїх листів прямо запитав Вітмена про гомосексуальні фантазії в «Галамусі», той відповів йому, що такі питання «викликають у нього подив», і заперечував можливість присутності у своїх поемах того, що він називав «неадекватними тлумаченнями».

В американського поета є твір, який красномовно підтверджує факт того, що Вітмен під час Громадянської війни не сприймав себе як людину нетрадиційної сексуальної орієнтації, він називав себе «*wound-dresser*» (лікувальником ран), який просто намагався допомогти вижити фізично і морально мужчинам-воїнам: *The hurt and wounded I pacify with soothing hand, / I sit by the restless all the dark night, some are so young, / Some suffer so much, I recall the experience sweet and sad / (Many a soldier's loving arms about this neck have cross'd / and rested, / Many a soldier's kiss dwells on these bearded lips)* [1].

Війна, таким чином, «перетворюється на «безпечну» територію, де зазвичай притлумлені почуття можна виявити відкрито, хоча винятковість обставин означає водночас і те, що пробуджені почуття відрізняються від таких у звичайному житті» [1, с. 182]: *I am faithful, I do not give out, / The fractur'd thigh, the knee, the wound in the abdomen, / These and more I dress with the impassive hand, (yet deep in my / breast a fire, a burning flame)* [11].

Проте, незважаючи на те, що сам Вітмен думав про свій «Галамус», а потім і про цикл «Діти Адама», його поеми так чи інакше в кінці XIX – на початку XX століття однозначно сприймалися як пристрасні гімни міцніючої самосвідомості геїв.

Це підтверджується тим автобіографічним фактом, що, достойно проявивши себе, працюючи в госпіталях, Вітмен в 1865 році отримав посаду в Департаменті у справах індіанців, але вже через півроку був звідти звільнений «за двадцять сотири години» за наказом міністра внутрішніх справ Джеймса Херлана, який, прочитавши поеми Вітмена, вважав їх непристойними.

Тож єдиною «безпечною» територією для Вітмена стають саме лікарні, лазарети та військові шпиталі, де розвивалася його пристрась, його бажання допомагати пораненим та бажання віддавати їм усю свою любов. Опис шпиталів займає чільне місце у циклі його творів «*Барабанний бій*» («*Drum-Taps*»), що присвячений військовій тематиці: *We come to an open space in the woods, and half by / the dim-lighted building, / This a large old church at the crossing roads, now an impromptu hospital* [11]; *On, on I go, (open doors of time! open hospital doors!)* [11].

Американський поет перераховує усе, що він бачить та спостерігає у цих закладах, вдаючись до одного зі своїх улюблених прийомів – «каталогу»: *...I see a sight beyond all the pictures / and poems ever made, Shadows of deepest black, just lit by moving candles and lamps... / crowds, groups of forms vaguely I see n the floor, / ...Surgeons operating, attendants holding lights, the smell of ether, / the odor of blood, / The crowd, O the crowd of the bloody forms, the yard outside / also fill'd* [11].

Віддана, навіть саможертвна праця у лікарнях, емоції, переживання позначилися на здоров'ї Волта Вітмена, він пережив декілька ударів, результатом яких став параліч митця, тому останні роки життя поет провів, прикутий до інвалідного крісла. Проте він не нудьгував, друзі та коханці не залишали Волта без уваги. З 1888 року майже щодня бував у нього новий улюбленець – юний банківський службовець, родич Альберта Ейнштейна, Хорес Траубел. Як виявилось згодом, юнак робив детальні записи про життя великого поета. Після смерті Вітмена Траубел опублікував їх, заробивши на цьому чимало грошей.

Отже, гомоеротичну поезію Вітмена неможливо сприймати у «чистому» вигляді, тому що для адекватного її розуміння важливим є відповідний історичний контекст та обставини, в яких жив та творив «новітній Христос американської релігії». Вітмен став помітною і впливовою фігурою на початку руху гомосексуалів за свої права. Його поеми пробудили у багатьох гомосексуальну чуттєвість, що приховувалася до певного часу.

Література:

1. Баррі Пітер. Вступ до теорії : літературознавство та культурологія / Пітер Баррі. – [пер. з англ. Погинайко; наук. ред. Р. Семків]. – К. : Смолоскип, 2008. – 360 с.
2. Дуброва О. В. Творчі паралелі : Волт Вітмен та Богдан-Ігор Антонич : монографія / О. В. Дуброва. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 167 с.
3. Квір-ідентичність у популярній культурі Заходу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.bo0k.net/index.php>
4. A Companion to Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer Studies. / Edited by George E. Haggerty and M. McGarry. Blackwell Publishing, 2007. – 478 p. (Blackwell Companions in Cultural Studies)
5. Asselineau, Roger. The Evolution of Walt Whitman. – New-York : Norton, 1971. – P. 225–272.
6. Jagose A. Queer Theory. An Introduction. – New York University Press, Washington Square, New York, 1996. – 150 p.
7. Turner W.B. A Genealogy of Queer Theory / W. Turner. – Temple University Press, Philadelphia, 2006. – 248 p.
8. Whitman, Walt. Leaves of Grass / Walt Whitman. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.readfwd.com>walt-whitman-leaves-of-grass...download...>

УДК 811.111-26

Т. М. Єфименко,

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв

ГОТИЧНИЙ РОМАН І ЗАРОДЖЕННЯ НЕОГОТИЧНОГО НАПРЯМУ В КУЛЬТУРІ

У статті розглядається неоготичний напрямок в культурі та мистецтві. Автор аналізує неоготичну літературу, її генезис, жанрові особливості, естетичні характеристики, вплив на сучасну культуру. У статті простежу-